

Aikuisten oppimisvaikeudet ja niiden huomioiminen

Oppimisen olohuone ESR-hanke 2020
Erialaisten oppijoiden liitto ry

Haapala, Sarsama ja Turja

30.4.2021

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

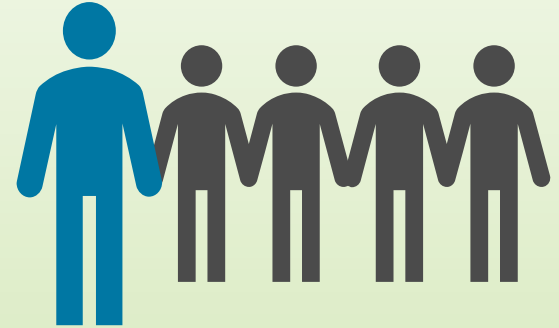
Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Oppimisvaikeudet

20-25%

1. Erityinen oppimisvaikeus
2. Laaja-alainen oppimisvaikeus
3. Muut oppimisen vaikeudet

Kun vaikeudet ovat suuria suhteessa henkilön lahjakkuuteen ja koulutustasoon, eivätkä selity koulutuksen puutteella tai vammoilla, puhutaan oppimisen erityisvaikeuksista.

(Kuntoutussäätiö, Oppimisvaikeus.fi)

Erityiset oppimisvaikeudet

Lukivaikeudet

n.5-10% (Kuntoutussäätiö)

Hahmottamisen vaikeudet

n.4-5%→20%
(NMI-Hahku)

Matematiikan vaikeudet

n.5-8% (NMI)

Tarkkaavaisuuden vaikeudet

n.2-4% (AHDH-liitto)

Kehityksellinen kielihäiriö

n.7% (Aivoliitto)

Motoriset erityisvaikeudet

n.5% (NMI)

- Kehityksellinen tausta/perinnöllisiä.
- Aivotoiminnan rakenteellisia ja toiminnallisia eroja.
- Kapea-alaisia vaikeuksia.
- Odottamattomia suhteessa muuhun osaamiseen.
- Työmuistin kapea-alaisuutta.
- Päällekkäistyminen yleistä.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Lukivaikeus

Lukemiskyvyn häiriö ICD-10 F81.0

Kirjoittamiskyvyn häiriö ICD-10 F81.1

- Aivojen kehityksellinen toimintahäiriö tai poikkeama, joka aiheuttaa sen, että lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen on normaalia vaikeampaa.
- Vaikeudet liittyvät aivojen kykyyn käsitellä ja hahmottaa äänteitä (fonologinen prosessointi).
- Vaikeudet näkyvät teknisessä lukutaidossa, oikein kirjoittamisessa ja luetun ymmärtämisessä.

Lukivaikeudessa tyypillistä

[Testaa miten pärjäisit lukihäiriön kanssa /YLE 2018](#)

- Lukemisen hitaus (ei niinkään virheet lukemisessa)
- Kirjoitusvirheet, etenkin kuormitetussa tilanteessa
- Tuottava kirjoittaminen voi olla suppeaa
- Haasteita nopeassa nimeämisessä (käsitteiden mieleen palauttaminen)
- Epäselvä käsiala
- Kapea muistin kapasiteetti (Oppimisvaikeus.fi, Holopainen, 2017)

Virheet ovat tahattomia, toistuvia ja epäsäännöllisiä!

Tarkkaavaisuuden vaikeudet

Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö ICD-10 F90.0

OIREKUVA: Tarkkaavaisuuden vaikeudet, ylivilkkaus ja impulsiivisuus

KÄYTÄNNÖSSÄ:

- Ajatusten harhaileminen
 - Pienetkin häiriötekijät vievät keskittymisen mukanaan
- Ylikeskittyminen
 - Ympäristön ärsykkeet katoavat kokonaan ja ajantaju häviää
- Aloittamisen vaikeutta
- Unohteluja
- Motorista levottomuutta

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Hahmottamisen vaikeudet – harjoitukset saatavilla

10/2020 <https://www.hahku.fi/>

- Hahmotushäiriö ei ole virallinen diagnoosi.
- Aivojen poikkeuksellinen tapa käsitellä havaintotietoa.
 - Näky asioiden välisten suhteiden ymmärtämisessä.
 - Liitty asioiden tunnistamiseen (hahmottamiseen) eri tilanteissa joihin liittyy etäisyyksien, liikkeen, nopeuden, suunnan tai muotojen havaitsemista.

Taitotuunaajat hankkeen [video](#) hahmottamisesta
Katso [videoita](#) hahmotushäiriöistä Hahkun sivulta

Oppimisvaikeudet korkeakouluissa

YTHS 2016 terveystutkimus:

- Todettuja oppimisvaikeuksia 8%
- Yleisin lukivaikeus 5,4%
- Lisäksi ADHD, Autismin kirjon häiriöt, hahmottamisen vaikeus 0,5-1%

[Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016](#)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Tyypillisiä haasteita aikuisilla

- Vieraiden kielten oppiminen
- Luetun ymmärtäminen
- Lukemisen hitaus
- Oikeinkirjoittaminen
- Vieraiden sanojen lukeminen
- Koettu terveys ja työkyky (Korkeamäki & Korkiala 2016)

- Lääkelaskut
- Muistiinpanojen tekeminen
- Luettavan materiaalin laajuus ja vaikeaselkoisuus
- Opinnäytetyöt (Korkeamäki, 2011)

- Vaikeuksien salailu ja häpeäminen-> stressi ja kuormittuminen (Haapasalo & Nukari 2011)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Voi vaikuttaa
välinpitämättömältä

Ulkopuolisuus

kertoo, että on vaikea keskittyä tai
muistaa asioita huonosti

Ristiriitaisuudet osaamisessa

Ei saa opintosuorituksia

Ali/yli suorittaa

Pelkoja

Välttelykäyttäytyminen

Väärinymmärryksiä

Tehtävät vie paljon aikaa

Stressaantuu ja ahdistuu
helposti

Voimakas
itsekkriittisyys

Poissaolot

sanoo, ettei tiedä, miten opiskella

Heikko itsetuottamus

Lukivaikeus

Stigman pelko

ADHD/ADD

Epäonnistumisen pelko

Hahmottamisen
vaikeus

Heikko
minäpystyvyys

Heikot perustaidot

Kehityksellinen
kielihäiriö

Ikävät
koulukokemukset

Dyskalkulia

Autismikirjo

Heikko muistin
kapasiteetti

Oppimista voi vaikeuttaa moni asia:

- Oppimisvaikeudet
- Stressi
- Elämäntilanne
- Muutokset
- Mielen terveyden haasteet
- Sairaudet
- Lääkitykset
- Jännittäminen
- Ja moni muu....

**Vaikka polkuni
on erilainen ei
se tarkoita,
että olisin
eksynyt.**

Yleisiä harhaluuloja

- Tyhmä, laiska, saamaton
- Koulumenestys huono
- Ei pääse tai pärjää korkeakoulussa
- Lukutaidoton
- Oppii vain tekemällä
- Häiriköijä

**Esim: Paananen 2006, Vattulainen 2014,
Kuntoutussäätiö**

Video vahvuuksista

- <http://madebydyslexia.org/>
- Sini kertoo, miltä lukivaikeus tuntuu/ [Iltalehti 8/2020](#)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Erilaisen oppijan vahvuuksia

Miten murtaa ennakkoluuloja ja asenteita?

- Tietoisuuden lisääminen
- Hyväksyminen
- Avoimuus
- Tuen tarjoaminen
- Tasa-arvoinen kohtaaminen

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Puheeksi ottaminen

“Sillä on väliä miten sen tekee”

- **Asenne**
- **Verbaali ja nonverbaali viestintä**
- **Sanavalinnat**

Kättä pidempää

- **Pikalukitesti**
- **Oppimistaitojen kartoittaminen**
- **Vahvuuskortit**
- **Kuvat ja metaforat**

*Asiasta puhuminen ja julkisuus olivat keskeisiä tapoja normalisoida koettuja vaikeuksia.
(Korkeamäki, Haarni & Seppälä 2010)*

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Lukivaikeuden puheeksi ottamiseen

Ote pikalukitestistä

- Onko lukemisesi hidasta?
- Onko vieraiden sanojen lukeminen sinulle hankalaa?
- Onko sinun vaikea muistaa lukemasi tekstin sisältöä?
- Onko sinulla oikeinkirjoitusvirheitä?
- Sattuuko sinulle usein huolimattomuusvirheitä?
- Onko lomakkeiden täyttö sinusta hankalaa?
- Onko sinun vaikea muistaa ihmisten nimiä, vaikka yrität painaa niitä mieleen?
- Onko sinusta vaikea ottaa vastaan ja välittää eteenpäin toiselta kuulemaasi viestiä?
- Onko asioiden kirjallinen ilmaisu sinulle hankalaa?
- Menevätkö puhelinnumeron numerot helposti väärin kun valitset niitä?
- Onko päässä laskeminen ilman apuvälineitä sinusta vaikeaa?
- Onko sinun hankala seurata puhetta esimerkiksi isossa ryhmässä?
- Onko sinun vaikea lausua pitkiä sanoja?
- Oliko kertotaulun oppiminen koulussa vaikeaa?
- Vältätkö lukemista?

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Oppimistaitojen kartoittaminen

Apuna puheeksi ottamisessa

- Kirjoittamista vaativat tehtävät
- Lukemista vaativat tehtävät
- Oppimistavat
- Keskittyminen
- Tehtävien aloittaminen/loppuunsaattaminen
- Oppimiskäsitys
- Aikatauluttaminen
- Vahvuudet

Tarkasteltavia seikkoja jokaisen osa-alueen kohdalla:

- Miten toteutat?
- Miten paljon aikaa kuluu?
- Millaisia haasteita?
- Missä haluat kehittyä?
- Missä koet onnistumista?

Yksilöohjaus/-opetustilanteessa tukeminen 1/2

1. Pidä kello näkyvillä, hyödynnä timer- ja, pomodoro -ohjelmia tms. auttaaksesi ajan hahmottamisessa.
2. Tee struktuuri näkyväksi (vaiheet, aikataulu).
3. Anna mahdollisuus vaikuttaa fyysiseen ympäristöön.
4. Visualisoi asioita piirtämällä aikajanoja, kuvioita, hierarkioita, opeteltavaa asiaa jne.
5. Anna samat ohjeet ja kerro asioista monikanavaisesti (kirjallisena/kuvana/suullisesti).

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Yksilöohjaus/-opetustilanteessa tukeminen 2/2

6. Muistilaput muistin tueksi.
7. Esitä asiat pienissä paloissa, valmiiksi jäsennettyinä.
8. Anna aikaa ajattelemiselle ja kysymyksien esittämiselle.
9. Huolehdi, että kirjalliset ohjeet on selkeät
 - Fonttikoko min. 14.
 - Valitse selkeä fontti (Arial, Verdana, Helvetica, Open dyslexic).
 - Kapeat palstat ja lyhyet rivit tukevat lukemista.
 - Otsikkotasot ja tekstin asettelu on ymmärtämistä tukevaa.
 - Hyödynnä värejä antamalla niille eri merkityksiä.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Linkkejä

LUKIVAIKEUDEN TUNNISTUSLISTA (PIKALUKITESTI)

<https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2019/02/Lukivaikeuden-tunnistuslista.pdf>

VERKKOSIVUJA:

- www.eoliitto.fi
- www.hahku.fi
- www.kuntoutussaatio.fi
- www.nmi.fi
- www.oppimisvaikeus.fi
- www.dyslexiahelp.umich.edu
- www.dyslexia.com

Nettisivustolle koottuja: kokemusasiantuntijoiden elämää

<http://madebydyslexia.org/>

<https://www.eoliitto.fi/videot-oppimisen-olohuone/>

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Perehdy aiheeseen lisää ja lähteet

Lähteet:

- Haapasalo, S. & Nukari, J. 2011. Neuropsykologiset oppimis- ja erityisvaikeudet. Teoksessa Juva, K., Hublin, C., Kalska, H., Korkeila, J., Sainio, M., Tani, P. & Vataja, R. (toim.) Kliininen neuropsykiatria. Keuruu: Duodecim, 235 – 244.
- Holopainen, L. 2017. Lukivaikeudet ja opiskelun tukeminen. Powerpoint-esitys.
- Korkeamäki, J. 2011. Myös aikuiset tarvitsevat tukea oppimisvaikeuksiin. Aikuiskasvatus 31, 128 – 135.
- Korkeamäki, J. ja Korkiala T. 2016: Miten tukea työkykyä ja oppimista työuran alussa? Työpoliittinen aikakauskirja 1/2016.
- Korkeamäki, J. & Nukari, J. 2014. Nuorten & aikuisten oppimisvaikeudet. Moniammatillinen ohjaus ja tuki. Kuntoutussäätiö.
- Paananen, S. 2006. Dysleksia, identiteetti ja biografinen oppiminen. Väitöskirja. Lapin yliopisto.
- Vattulainen, E. 2014. Laiska, tyhmä, saamaton. Aikuisten kokemuksia oppimisvaikeuksista. Opinnäytetyöraportti. Saimaan ammattikorkeakoulu.

Perehdy aiheeseen lisää:

- [Aikuisten oppimisvaikeudet näkökulmia selviytymiseen](#). Korkeamäki 2010.
- [Oppimisen vaikeudet](#). Toim.teos, 2019. NMI.
- [Lukivaikeudesta lukitukseen](#). Toimittaneet Takala ja Kairaluoma. 2019.
- [Yhteisellä matkalla - Aikuisten ohjauksen vaikuttavuutta etsimässä](#). Toim. Niemi-Pynttari ja Ryhänen. 2013
- [ADHD -aikuisen selviytymisopas](#). Tutkittua tietoa ja käytännön vinkkejä. Salakari & Virta 2012.
- [Oppimisen olohuone-tukea aikuisen oppimiseen](#). 2019. Taitotuunaajat ESR-hanke.
- [Ohjauksesta oivallukseen](#). Ohjausteorian käsittelyä. Ojanen, S.2009.
- [Miten aikuisten perustaidot määritellään](#). Mäkinen, M. Aikuiskasvatustiede 4/2018.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

